

Հայաստանի
Հանրապետության
դրամավարկային
քաղաքականության
ծրագիր

2010 թ. I եռամսյակ

Բովանդակություն

2009 թվականի չորրորդ եռամսյակի փաստացի ցուցանիշները և զարգացումները	3
Հաջորդող 12-ամսյա ժամանակահատվածի կանխատեսումները	7
Արտաքին միջավայր	7
Համախառն առաջարկ	8
Աշխատանքի շուկա	9
Համախառն պահանջարկ.....	10
Փող և վարկ	11
Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող 12-ամսյա ժամանակահատվածում	13

2009 թվականին Կառավարության կողմից տնտեսական ակտիվության աճին ուղղված խիստ ընդլայնողական հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացման պայմաններում ԿԲ դրամավարկային քաղաքականությունը նպատակաուղղված էր տնտեսական ակտիվության խթանման և գների կայունության ապահովման խնդիրների արդյունավետ համադրմանը, որի արդյունքում արդեն չորրորդ եռամսյակը բնութագրվել է տնտեսական անկման տեմպերի դանդաղմամբ: Միջազգային շուկաներում հանքահումքային ու պարենային ապրանքների գների շարունակական աճի պարագայում ներքին ապրանքային շուկաներում դիտվել է գնաճային ճնշումների ուժգնացում, այնուամենայնիվ, մինչև դեկտեմբեր գնաճը մշտապես գտնվել է նպատակային միջակայքի սահմաններում: Գնաճի տեմպի արագացումն առավելապես դրսևորվել է դեկտեմբերին, սակայն ի տարբերություն նախորդ եռամսյակի, երբ գնաճը պայմանավորվել էր ոչ պարենային ապրանքների և ծառայությունների գների աճով, տարեվերջին գնաճի վրա գերակայող ազդեցություն է ունեցել գյուղատնտեսական ապրանքների գների սեզոնային աճը: Այսպես, 2009 թվականի չորրորդ եռամսյակում արձանագրվել է 3.7% գնաճ, որը մեծամասամբ պայմանավորվել է պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 5.8% աճով (նպաստումը գնաճին 3.1 տոկոսային կետ), ինչն էլ իր հերթին հիմնականում պայմանավորվել է «Միրզ» և «Բանջարեղեն ու կարտոֆիլ» ապրանքախմբերի գների համապատասխանաբար 35.9% (նպաստումը գնաճին 0.9 տոկոսային կետ) և 44.2% (նպաստումը գնաճին 2.1 տոկոսային կետ) սեզոնային աճերով: Ընդ որում, հատկանշական է այն, որ եռամսյակի ընթացքում բանջարեղեն և կարտոֆիլ ապրանքախմբի գների աճը գերազանցապես պայմանավորվել է 4 ապրանքատեսակների՝ լուլիկի, վարունգի, կանաչ պղպեղի և սմբուկի գների աճերով (նպաստումը գնաճին 4.2 տոկոսային կետ): Միաժամանակ, ոչ պարենային ապրանքների գների և ծառայությունների սակագների աճը կազմել է համապատասխանաբար 3.0 և 0.7%, որոնց ընդհանուր նպաստումը եռամսյակի գնաճին կազմել է ընդամենը 0.7 տոկոսային կետ: Արդյունքում, 2009 թ-ի չորրորդ եռամսյակի 12-ամսյա գնաճի ցուցանիշը ավելացել է նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի նկատմամբ 2.8 տոկոսային կետով և տարեվերջին կազմել 6.5% (չեղումը նպատակային միջակայքի վերին սահմանից 1.0 տոկոսային կետ):

Եռամսյակի ընթացքում գնաճային ճնշումների ազդեցությունն արտահայտվել է մակ բնականոն գնաճի վարքագծով: Վերջինս 2009թ. չորրորդ եռամսյակում կազմել է 1.7%¹, որի պարագայում 12-ամսյա բնականոն գնաճը նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի համեմատ ավելացել է 1.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով շուրջ 5.2%:

Արտաքին միջավայր

2009թ-ի չորրորդ եռամսյակում համաշխարհային ապրանքային շուկաներում շարունակվեց գների աճը, որոնցից մեծ մասն արդեն գրանցեցին տ/տ զգալի աճ: Գների աճը հիմնականում պայմանավորված էր համաշխարհային տնտեսության վերականգնման նշաններով: Այսպես՝ գրեթե բոլոր խոշոր երկրները երրորդ եռամսյակում արձանագրեցին եռ/եռ տնտեսական աճ, որը գերազանցեց սպասումները: Բացի այդ ԱՄՆ դոլարի դիրքերի թուլացումը չորրորդ եռամսյակում նույնպես նպաստեց հումքային ապրանքների դոլարային արտահայտությամբ գների աճին:

2009թ-ի չորրորդ եռամսյակի ընթացքում զարգացած արդյունաբերական երկրները շարունակեցին իրականացնել ընդլայնող հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականությունները ելնելով ֆինանսական կայունության վերականգնման և համախառն պահանջարկի խթանման նպատակներից:

¹ ՀՀ ԿԲ կողմից մշակված բնականոն գնաճի հաշվարկման մեթոդաբանությունը մանրամասն ներկայացված է «ՀՀ ԿԲ բանքեր» պարբերականում (2008 թ. 1-ին եռամսյակ). նույն պարբերականում պարբերաբար հրապարակվում են բնականոն գնաճի ցուցանիշները:

Այսպես՝ 2009թ-ի չորրորդ եռամսյակում գրանցվեց նավթի միջազգային գների 9.5 տոկոս աճ եռ/եռ՝ միջինում կազմելով Brent տեսակի հուն նավթի բարելի համար գրեթե 75 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը կազմել է 34.0 տոկոս):

Նմանապես նախորդ եռամսյակի համեմատ գների աճ գրանցվեց նաև արդյունաբերական և թանկարժեք մետաղների մասով: Պղնձի գինը Լոնդոնի մետաղների բորսայում չորրորդ եռամսյակում աճեց 13.5 տոկոսով՝ միջինում կազմելով 6665.6 ԱՄՆ դոլար տոննայի դիմաց, իսկ տ/տ աճը՝ 70.5%: Ոսկու գները չորրորդ եռամսյակի ընթացքում աճեցին 14.8 տոկոսով՝ միջինում կազմելով 1102.3 ԱՄՆ դոլար, իսկ տ/տ աճը կազմեց 38.7 տոկոս:

Հացահատիկային ապրանքների մասով գները հիմնականում պահպանվել են կայուն մակարդակի վրա: Չիկագոյի ապրանքահումքային բորսայում հացահատիկի գները, նվազելով 1.6 տոկոսով եռ/եռ, չորրորդ եռամսյակում միջինում կազմեցին բուշելի դիմաց 5.58 ԱՄՆ դոլար (տ/տ նվազումը կազմեց 10.0 տոկոս): Բրնձի գինը մեկ ամերիկյան ցենտների (45.3 կգ) համար կազմեց 14.8 ԱՄՆ դոլար՝ եռ/եռ աճելով 9.6 տոկոսով և տ/տ նվազելով 2.1 տոկոսով:

Ինչ վերաբերում է մյուս պարենային ապրանքներին, մասնավորապես՝ շաքարավազին և կարագին, ապա այս շուկաներում շարունակվում է գների կտրուկ աճը: Շաքարավազի գինը էապես աճել է՝ եռ/եռ 9.9 տոկոս, միջինում կազմելով 23.4 ԱՄՆ ցենտ/ֆունտի դիմաց, իսկ տ/տ հասնելով 84.2 տոկոսի: Նորզելանդական կարագի գինը տոննայի դիմաց եռ/եռ աճել է 50.7%-ով՝ կազմելով 4733 ԱՄՆ դոլար, տ/տ փոքր ինչ նվազել է՝ 1.5 տոկոսով:

Ֆինանսական շուկաներում ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքը չորրորդ եռամսյակում արժեզրկվեց եվրոյի նկատմամբ մոտ 3.9 տոկոսով՝ միջինում կազմելով 1.49 ԱՄՆ դոլար մեկ եվրոյի դիմաց:

Ֆեդերալ Պահուստային Համակարգը դեռևս շարունակում է իրականացնել “Ժավալային ընդլայնման” քաղաքականություն, միևնույն ժամանակ պահպանելով նպատակային տոկոսադրույքը 0-0.25 տոկոս միջակայքում: Եվրոպական Կենտրոնական Բանկը եռամսյակի ընթացքում նույնպես պահպանեց իրացվելիության և տնտեսական աճին նպաստող ընդլայնող դրամավարկային քաղաքականությունը պահպանելով տոկոսադրույքների 1.00 տոկոս մակարդակ: Նշենք նաև, որ չորրորդ եռամսյակում եռամսյա վարկի LIBOR միջբանկային տոկոսադրույքը շարունակեց նվազել՝ կազմելով 0.27 տոկոս:

Սակայն արդեն և՛ ԱՄՆ Ֆեդերալ Պահուստային Համակարգը, և՛ Եվրոպական Կենտրոնական Բանկը նախանշեցին տնտեսության և ավելցուկային իրացվելիության աջակցման ծրագրերի կրճատման չափերի և ժամկետների մասին, որոնք ակնկալվում է, որ կավարտվեն գալիք տարվա առաջին կիսամյակում: Միաժամանակ նշենք, որ որոշ երկրներ (մասնավորապես՝ Իսրայելը, Ավստրալիան) արդեն իսկ չորրորդ եռամսյակում միջազգային և ներքին տնտեսության զարգացումների պայմաններում կոշտացրեցին դրամավարկային քաղաքականության պայմանները:

Այսպիսով, չորրորդ եռամսյակի ընթացքում համաշխարհային տնտեսության վերականգնման միտումների ներքո արտաքին հատվածից փոխանցվող զնաճային ճնշումներն ուժգնանում են՝ պայմանավորվելով հանքահումքային և հիմնական պարենային ապրանքների միջազգային գների սպասվածից ավելի արագ տեմպերով:

Համախառն առաջարկ²

Մակրոտնտեսական իրավիճակի աստիճանական բարելավման արդյունքում, ինչպես և սպասվում էր, տնտեսական անկումը շարունակել է դրսևորել նվազման միտումներ, որի արդյունքում ընթացիկ տարվա հունվար-դեկտեմբերին արձանագրվել է 14.4% անկում՝ հունվար-սեպտեմբերի՝ 18.3% անկման դիմաց: Ընդ որում, բացառությամբ ծառայությունների

² Տնտեսության ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են հունվար-նոյեմբեր ժամանակահատվածը:

ճյուղի, անկում արձանագրվել է տնտեսության բոլոր ճյուղերում, և այն համեմատաբար մեծ է եղել շինարարության ոլորտում: Միևնույն ժամանակ, վերոնշյալ ճյուղերում նկատվել է անկման տեմպերի նվազում:

Արդյունաբերության ճյուղում արձանագրվել է ավելացված արժեքի շուրջ 7.8% նվազում՝ հիմնականում պայմանավորված *սննդամթերքի (7.8%), քիմիական արդյունաբերության (42.7%), ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրության ծավալների (48%)* և *շինանյութերի (25.6%)* նվազմամբ, որը ինչպես շինարարության անկման, այնպես էլ արտաքին պահանջարկի կրճատման հետևանք է: Միևնույն ժամանակ, *մետաղի հանքաքարերի արդյունահանման և մետաղագործական արդյունաբերության ենթաճյուղերում* արձանագրվել է աճ՝ համապատասխանաբար 8.4%-ով և 17.2%-ով՝ պայմանավորված միջազգային շուկաներում գումարի մետաղների գների աճով:

Նման զարգացումների պայմաններում նվազել է էլեկտրաէներգիայի և գազի պահանջարկը և, արդյունքում, էներգետիկայի ենթաճյուղում արձանագրվել է 14.3% անկում:

Շինարարության ճյուղում, կապիտալ ներհոսքի կրճատման և եկամուտների նվազման պարագայում, արձանագրվել է ավելացված արժեքի 42.3% նվազում: Հիմնականում կրճատվել է *բնակչության միջոցների* հաշվին իրականացվող շինարարությունը՝ 70.7% անկում:

Ըստ շինարարության ճյուղային բաշխվածության՝ զգալիորեն նվազել են *առևտրի (58%)* և *բնակարանային շինարարության (65.9%)* ոլորտներում իրականացվող շինարարության ծավալները, մինչդեռ գյուղատնտեսության, մշակող արդյունաբերության, տրանսպորտի և կապի, էներգետիկայի, ֆինանսական գործունեության, առողջապահության և սոցիալական ծառայությունների մատուցման ոլորտներում արձանագրվել է աճ՝ համապատասխանաբար 69.5%, 5.1%, 22.4%, 2.8 անգամ, 3.8 անգամ և 3.1 անգամ:

Ծառայությունների ոլորտում ավելացված արժեքը աճել է 1.1%-ով, որը հիմնականում արդյունք է մանրածախ առևտրի շրջանառության 0,5% աճի, մեծածախ առևտրի և ավտոմեքենաների առևտրի ծավալների՝ համապատասխանաբար 8.5% և 40.8% նվազումների: Այլ ծառայությունների ոլորտում արձանագրված նվազումը հիմնականում ֆինանսական, զբոսաշրջային գործակալությունների, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բնագավառի գործունեության և տրանսպորտային ծառայությունների կրճատման հետևանք է:

Գյուղատնտեսությունում արձանագրվել է ավելացված արժեքի 0.1 % անկում՝ պայմանավորված անասնապահության արտադրության ծավալների 0.9% կրճատմամբ: Անասնապահության ենթաճյուղում մասնավորապես նվազել է մսի և կաթի արտադրությունը՝ համապատասխանաբար 2.8%-ով և 4.4%-ով, իսկ ձվի արտադրությունն ավելացել է 15.3%-ով: Բուսաբուծության ենթաճյուղում արձանագրվել է 0.2% աճ:

Աշխատանքի շուկա³

Չնայած տնտեսական անկման բարձր տեմպերին, չորրորդ եռամսյակում անվանական աշխատավարձերի աճը կազմել է շուրջ 8.4%՝ պայմանավորված ինչպես բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող կազմակերպություններում աշխատավարձերի աճով, այնպես էլ աշխատանքի շուկայում առկա աշխատավարձի ճշգրտման կոշտություններով: Գործազրկության միջին եռամսյակային մակարդակը աճել է 0.8 տոկոսային կետով՝ կազմելով 7.1%: Եռամսյակի ընթացքում նկատվել է աշխատանքի արտադրողականության շուրջ 5% նվազում:

³ Աշխատանքի շուկայի չորրորդ եռամսյակի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված երրորդ եռամսյակի և հոկտեմբեր, նոյեմբեր ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատականները մախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Նշված զարգացումների արդյունքում տնտեսությունում շարունակվել է արձանագրվել միավոր աշխատուժի ծախսերի աճ, որը սպառողական շուկայում առաջացրել է շուրջ 0.8% գնաճային ճնշումներ:

Համախառն պահանջարկ⁴

ԿԲ գնահատումների համաձայն, չորրորդ եռամսյակում նկատվել են մասնավոր ծախսումների անկման տեմպի դանդաղում և նվազումը իրական արտադրությամբ կազմել է շուրջ 9.3%՝ 11.1 տոկոսային կետով բարելավվելով նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի նկատմամբ: Մասնավոր ծախսումների կառուցվածքում մասնավոր ներդրումների նվազումը կազմել է ավելի քան 24.7%՝ արտացոլելով բնակչության և կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության շուրջ 38% նվազումը: Մասնավոր սպառման իրական նվազումը կկազմի 0.8%՝ պայմանավորված բնակչության եկամուտների, հատկապես արտաքին տրանսֆերտների նվազմամբ: Չորրորդ եռամսյակում մասնավոր սպառման և ներդրումների անկման տեմպերը ևս բարելավման միտումներ են ցուցաբերել՝ երրորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշների համեմատ նվազելով համապատասխանաբար 1.1 և 22.5 տոկոսային կետերով:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում, չորրորդ եռամսյակի ընթացքում մասնավոր հատվածի ծախսումները շարունակել են զսպող ազդեցություն ունենալ գնաճի վրա: Այսպես, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, մասնավոր իրական ծախսումների գնահատված մակարդակը ցածր է գտնվել պոտենցիալից 3-4%-ով: Վերջինս գնանկումային ճնշումներ է առաջացրել սպառողական շուկայում, որի ազդեցությամբ պայմանավորված գնաճի նվազումը գնահատվում է 1-1.2 տոկոսային կետ:

2009թ. չորրորդ եռամսյակում համաշխարհային և ներքին տնտեսության զարգացումների ներքո ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ նվազել է: Վերջինս պայմանավորվել է արտահանման նկատմամբ ներմուծման ծավալների առաջանցիկ կրճատմամբ: 2009թ. չորրորդ եռամսյակում ըստ գնահատականների ապրանքների և ծառայությունների արտահանման⁵ տ/տ նվազումը կազմել է 7.6%: Ընդ որում՝ ապրանքների արտահանումը նվազել է տ/տ 10.5%-ով: Արտահանման դոլարային ծավալների նվազման տեմպերի դանդաղումը մասամբ պայմանավորվել է նախորդ տարվա չորրորդ եռամսյակում արտահանման ցածր մակարդակով: Ինչ վերաբերում է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական ծավալներին, ապա վերջիններիս տ/տ նվազումը չորրորդ եռամսյակում կազմել է 9.1%: Արդյունքում՝ 2009թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային ծավալների նվազումը կազմել է 24.4%:

Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման⁶ նվազումը 2009թ. չորրորդ եռամսյակում ըստ գնահատականների կազմել է տ/տ 17.9%: Այդ թվում՝ ապրանքների ներմուծման նվազումը նույն ժամանակահատվածում կազմել է տ/տ 19.0%: Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալները չորրորդ եռամսյակում նվազել են տ/տ 22.0%-ով: 2009թ. ընթացքում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային ծավալները նվազել են 23.4%-ով:

⁴ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի չորրորդ եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատականներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2009 թվականի երրորդ եռամսյակի դրությամբ են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատականները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

⁵ Հումվար-դեկտեմբեր ամիսներին ապրանքների արտահանման (ՖՕԲ) ծավալների նվազումը կազմել է 34.0%: Ծառայությունների եռամսյակի ցուցանիշները կանխատեսումներ են:

⁶ Հումվար-դեկտեմբեր ամիսներին ապրանքների ներմուծման (ՄԻՖ) ծավալների նվազումը կազմել է 25.3%: Ծառայությունների եռամսյակի ցուցանիշները կանխատեսումներ են:

Ֆիզիկական անձանց բանկային համակարգով փոխանցումների ակնկալվող նվազման տեմպերը պահպանվել են չորրորդ եռամսյակում: Այսպես՝ 2009թ. ընդհանուր փոխանցումների (ներառում է առևտրային և ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումները) զուտ ներհոսքի նվազումը կազմել է 28.2%: Ընդ որում՝ ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի նվազումը նույն ժամանակահատվածում կազմել է 33.3%: 2009թ. չորրորդ եռամսյակում ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքը նվազել է տ/տ 23.6%-ով: Վերջինս հիմնականում կրում է Ռուսաստանի⁷ տնտեսության զարգացումների ազդեցությունը:

Վերը նշված հոսքերի պայմաններում ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ ցուցանիշը, ըստ գնահատումների 2009թ. կազմել է 14.0%՝ նախորդ տարվա 11.6%-ի փոխարեն:

Համախմբված բյուջե

ՀՀ համախմբված բյուջեի չորրորդ եռամսյակի⁸ զարգացումների արդյունքում, բյուջեի եկամուտների նվազումը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ կազմել է 10.6%, իսկ ծախսերի աճը, ներառյալ զուտ ներքին վարկավորումը՝ 27.9 %: Ընդ որում, պետական բյուջեի հարկային եկամուտների նվազումը կազմել է 10.2%: Արդյունքում, հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա կազմել է 7.9 տոկոսային կետ ընդլայնող⁹ պայմանավորված հիմնականում ծախսերի ընդլայնող ազդակով: Ինչ վերաբերում է եկամուտների ազդակին, ապա այն կազմել է փոքր ընդլայնող: Հարկ է նշել, որ ծախսերի ընդլայնող ազդակը պայմանավորված է ՀՆԱ անկմամբ և նախորդ տարվա նկատմամբ ծախսերի աճով, որը գրանցվել է ինչպես ընթացիկ, կապիտալ, այնպես էլ տնտեսությանը ուղղված զուտ վարկավորման ծավալների աճով:

Ամփոփելով տարվա արդյունքները, հարկ է նշել, որ կառավարության կողմից իրականացված հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կարելի է բնութագրել որպես հակացիկլիկ, որն ուղղված էր ներքին պահանջարկի խթանմանը և համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի ոչ ցանկալի ազդեցությունների մեղմմանը: Այսպես, տարվա արդյունքում ևս հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա ունեցել է 8.4 տոկոսային կետ ընդլայնող ազդեցություն, որը պայմանավորված էր եկամուտների գրեթե չեզոք և ծախսերի ընդլայնող ազդակի ձևավորմամբ: Ընդ որում, հարկաբյուջետային քաղաքականության ընդլայնող ազդեցությունը ավելի վառ արտահայտվեց տարվա երկրորդ կեսին, պայմանավորված կառավարության կողմից հակաճգնաժամային տարբեր միջոցառումների իրականացման արդյունքում պետական ծախսերի աճով:

Ամփոփելով՝ նշենք, որ հարկաբյուջետային հատվածի կողմից ընդլայնող ազդեցությամբ պայմանավորված գնաճային ճնշումները գերակշռել են մասնավոր ծախսումների նվազմամբ պայմանավորված գնանկումային ճնշումներին, որի արդյունքում ներքին պահանջարկի զարգացումներով պայմանավորված գնաճի ավելացումը գնահատվել է 0.8-1 տոկոսային կետ: Այսպիսով, հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի կողմից գնահատված 0.8 տոկոսային կետ գնաճային ճնշումները, չորրորդ եռամսյակի ընթացքում ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի զուտ ազդեցությունը գների վրա, ըստ գնահատումների, կազմում է 1.6-1.8% գնաճային:

⁷ Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների հիմնական մասը ստացվում է Ռուսաստանից:

⁸ ՀՀ համախմբված բյուջեի չորրորդ եռամսյակի ցուցանիշների հիմքում ընկած են ՀՀ պետական բյուջեի հոկտեմբեր, նոյեմբեր, և դեկտեմբեր ամիսների նախնական փաստացի ցուցանիշները:

⁹ Հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա գնահատվում է հարկաբյուջետային ազդակների միջոցով: Ըստ հարկաբյուջետային ազդակների գործող մեթոդաբանության, եկամուտների ազդակի հաշվարկում օգտագործվող ՀՆԱ-ն՝ փաստացի անվանական ՀՆԱ-ն է, իսկ ծախսերի ազդակում՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ-ն է :

Փող և վարկ

2009թ չորրորդ եռամսյակի ընթացքում ևս ԿԲ-ն շարունակել է իրականացնել տնտեսական ակտիվության խթանման և գների կայունության խնդիրների համադրմանն ուղղված դրամավարկային քաղաքականություն: Այս պարագայում, հաշվի առնելով արտաքին միջավայրում ձևավորված չափավոր գնաճային ճնշումները և այն հանգամանքը, որ ընթացիկ ժամանակահատվածում գնաճի վարքագիծն ու մակրոտնտեսական զարգացումները հիմնականում համահունչ են եղել ԿԲ կանխատեսումներին, ՀՀ ԿԲ խորհուրդը վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը թողել է անփոփոխ՝ սահմանելով այն 5.0%:

2009թ չորրորդ եռամսյակում ֆինանսական շուկաներում արձանագրվել են հետևյալ միտումները. ռեպո և ՊՊ երկրորդային շուկաներում արձանագրվել է տոկոսադրույքների աճ և դեկտեմբերին միջին տոկոսադրույքները կազմել են համապատասխանաբար 5.79% և 12.06%: Նույն միտումն է արձանագրվել նաև ՊՊ առաջնային շուկայում. մինչև 1 տարի մարման ժամկետայնությամբ ՊԿՊ-երի միջին եկամտաբերությունը կազմել է 8.22%, իսկ 3-5 տարի մարման ժամկետայնությամբ ՊՊ-երի միջին եկամտաբերությունը՝ 13.07%:

Արժույթային շուկայում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամի անվանական փոխարժեքի արժեզրկման միտումը նոյեմբերի վերջին տասնօրյակից փոխվել է արժևորման և տարեվերջին կայունացել 1 ԱՄՆ դոլարը 375-378 դրամ մակարդակում:

Տնտեսական և ֆինանսական կայունության պահպանման պարագայում 2009 թվականի չորրորդ եռամսյակում ևս շարունակվել են դրամավարկային ցուցանիշների՝ վերջին երկու եռամսյակներում դիտված համեմատաբար բարձր աճի միտումները: Այսպես, դրամային զանգվածն աճել է 7.0%-ով՝ պայմանավորված հիմնականում շրջանառության մեջ գտնվող կանխիկի 11.1% աճով, իսկ դրամային ավանդներն այս եռամսյակ աճել են ընդամենը 0.8%-ով: Արտարժույթային ավանդների աճը չորրորդ եռամսյակում կազմել է 13.0%, ինչի արդյունքում փողի զանգվածն աճել է 9.6%-ով: Հարկ է փաստել, որ նշված ցուցանիշների տարեկան փաստացի միտումներն հիմնականում համընկել են ակնկալիքներին. փողի զանգվածն աճել է 15.1%-ով, փողի բազան՝ 13.8%-ով, իսկ դրամային զանգվածն ու դրամային ավանդները նվազել են համապատասխանաբար 16.2% և 24.10%-ով:

Ընթացիկ ժամանակահատվածում շարունակել է արագ տեմպերով աճել տնտեսության դոլարացման մակարդակը՝ արտահայտվելով արտարժույթային ավանդների և վարկերի գծով աճի բարձր տեմպերի պահպանմամբ: Մասնավորապես, տարեկան կտրվածքով արտարժույթային ավանդները դոլարային արտահայտությամբ աճել են 74.0%-ով (դրամային արտահայտությամբ 114.4%-ով), իսկ արտարժույթային վարկերը՝ 24.6%-ով (դրամային արտահայտությամբ 52.5%-ով): Չնայած չորրորդ եռամսյակում դիտվել է արտարժույթային վարկերի համեմատ դրամային վարկերի առաջանցիկ աճ, վերջինիս տեմպերը դեռևս շարունակել են մնալ ոչ բավարար: Ընդհանուր առմամբ վարկավորման ծավալները չորրորդ եռամսյակի ընթացքում շարունակել են աճել ավելի բարձր տեմպերով՝ հիմնականում պայմանավորվելով ՀՀ ԿԲ և Կառավարության համատեղ հակաճգնաժամային միջոցառումների իրականացման շրջանակներում բանկային համակարգի միջոցով տնտեսության վարկավորման ծրագրերի իրականացմամբ:

Արտաքին միջավայր¹⁰

2010թ. ընթացքում ԱՄՆ-ի և Համաշխարհային բանկի նոր կանխատեսումների համաձայն համաշխարհային տնտեսության վերականգնման տեմպերը կկազմեն համապատասխանաբար 3.9% և 2.7%: ԱՄՆ նոր կանխատեսումները նույնիսկ գերազանցել են նախկինում կանխատեսվող 3.1% տնտեսական աճի ցուցանիշը: Վերջինիս հիմնական շարժիչ ուժը կհանդիսանան զարգացող երկրները: Այնուամենայնիվ՝ պետք է նշել, որ իրավիճակը դեռևս մնում է խոցելի և համաշխարհային տնտեսության վերականգնումը պայմանավորվելու է տարբեր ռեգիոններում վերականգնման տարբեր տեմպերով:

¹⁰ Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, РосБизнесКонсалтинг և այլ աղբյուրների տեղեկատվությունը:

Ապրանքային շուկաներում 2010թ. ընթացքում նախորդ տարվա վերջում ձևավորված մակարդակները հիմնականում կայահպանվեցին: Այսպես՝ 2010թ. ընթացքում ակնկալվում է նավթի միջազգային գների աճ, ինչը մեկ բարելի դիմաց միջինում կծանալորվի 80 ԱՄՆ դոլարի շրջակայքում: Միաժամանակ թանկարժեք և արդյունաբերական մետաղների գների մասով ակնկալվում է ներկա մակարդակի պահպանում, մասնավորապես պղնձի գները կտատանվեն մեկ տոննայի դիմաց 7000 ԱՄՆ դոլարի շրջակայքում, իսկ ոսկունը՝ 1000 ԱՄՆ դոլարից փոքր-ինչ բարձր:

Ինչ վերաբերում է պարենային ապրանքներին, ապա հացահատիկի շուկայում գների ներկա մակարդակը կայահպանվի՝ պայմանավորված 2009-2010 մարքեթինգային տարվա բերքի սպասվող մակարդակների ավելացմամբ: Համաշխարհային պաշարների սակավության պայմաններում գների բարձր մակարդակը կայահպանվի շաքարավազի շուկայում նաև 2010թ-ի ընթացքում:

Ֆինանսական շուկաներում ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքը եվրոյի նկատմամբ կարող է շարժվել տարբեր ուղղություններով: Մի կողմից ԱՄՆ դոլարի դիրքերը կարող են թուլանալ պայմանավորված նախորդ տարում իրականացված ընդլայնողական քաղաքականությունների ազդեցությունների արտահայտմամբ ընթացիկ տարում: Մյուս կողմից՝ ԱՄՆ դոլարի դիրքերը որոշակի կբարելավվեն, ինչը կպայմանավորվի ԱՄՆ տնտեսության արագ վերականգնումով եվրոմիության տնտեսության նկատմամբ:

Ինչ վերաբերում է երկրների «ելքի ռազմավարության» իրականացման ժամանակահատվածին, ապա 2010թ. սկզբներից շատ երկրներ արդեն իսկ նախանշում են հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականությունների խստացումը: Իսկ հիմնական զարգացած երկրներում սպասվում է այդ քաղաքականությունների խստացում 2010թ. երկրորդ կիսամյակից սկսած:

Ամփոփելով նշենք, որ կանխատեսվող ժամանակահատվածում համաշխարհային տնտեսության բարենպաստ միջավայրի պահպանման ներքո և 2009թ. ընթացքում իրականացված խիստ ընդլայնողական քաղաքականությունների արդյունքում համաշխարհային գնաճի ավելացման ռիսկերը գերակշռում են, ինչը բնականաբար կավելացնի գնաճային ճնշումները ներքին շուկայում:

Համախառն առաջարկ

2010 թվականի երկրորդ եռամսյակից սկսած ակնկալվում է տնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճերի վերականգնում՝ պայմանավորված 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածում գրանցված իրական ՀՆԱ-ի ցածր մակարդակով, համաշխարհային տնտեսական իրավիճակի նկատվող բարելավումներով և տնտեսության տարբեր ճյուղերում իրականացված և նախատեսվող ներդրումներով: Արդյունքում՝ 2010 թվականին՝ ակնկալվում է տնտեսության վերականգնում. ըստ ԿԲ ամենահամեստ գնահատումների՝ տնտեսական աճը կկազմի շուրջ 0.5-2%:

Տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են, ընդ որում՝ գերակշռում են աճի ուղղությամբ ռիսկերը՝ պայմանավորված ինչպես համաշխարհային պահանջարկի վերականգնման արագացման պայմաններում ներքին պահանջարկի՝ ակնկալվածից ավելի աճով, այնպես էլ ճանապարհաշինարարության, ենթակառուցվածքներում և էներգետիկայի բնագավառում խոշորածավալ ծրագրերի իրագործմամբ:

Արդյունաբերության ճյուղում 2010 թվականին կանխատեսվում է աճի տեմպի վերականգնում՝ 0-2%-ի միջակայքում, որը կդրսևորվի երրորդ եռամսյակից սկսած: Դա հիմնականում պայմանավորված կլինի հանքագործական (*միջազգային շուկաներում գունավոր մետաղների գների բարձր մակարդակի պահպանմամբ*) և սննդի արդյունաբերությունում (*համաշխարհային պահանջարկի վերականգնման հետևանքով սննդի վերամշակման ենթաճյուղում ակնկալվող թողարկման ծավալների և շաքարի, ոգելից խմիչքների արտադրության ծավալների աճով*) աճի տեմպերի աստիճանական վերականգնմամբ, էլեկտրաէներգիայի (*Երևանի քեյի և Հրազդանի քեյի 5-րդ էներգաբլոկի շահագործմամբ*) և շինանյութերի արտադրության ծավալների անկման տեմպերի կրճատմամբ:

Արդյունաբերության ճյուղից եկող ռիսկերը կանխատեսված ցուցանիշների գերազանցման ուղղությամբ են և պայմանավորված են արդյունաբերության մի շարք ենթաճյուղերում նախատեսվող, բայց դեռևս չհաստատված ծրագրերի իրականացմամբ:

Կապիտալ **շինարարության** ոլորտում 2010 թվականին սպասվում է անկման տեմպերի նվազում, որի արդյունքում շինարարության ավելացված արժեքի իրական անկումը կլինի 2-5% միջակայքում՝ հիմնականում պայմանավորված էներգետիկայի (*փոքր ՇԷԿ-եր, հողմաէլեկտրակայաններ, բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդալարային գծերի կառուցում դեպի Վրաստան և Իրան, Չրազդանի ՋԷԿ, Սեդրու ՇԷԿ, Մեծամորի ատոմակայանի նոր էներգաբլոկ*), հյուրանոցաշինության (*«Տաթևի վանք. վերածնունդ և զարգացում» ծրագրի շրջանակներում հյուրանոցային համալիրի կառուցում*), տրանսպորտի (*«Յուսիս-Չարավ» ճանապարհային միջանցք ծրագիր, Իրան-Չայսատան երկաթգծի կառուցում, ճանապարհաշինություն, երկաթգծի հավատարմագրային կառավարման ընթացքում իրականացվելիք ներդրումներ*) ոլորտներում իրականացվելիք շինարարական աշխատանքներով, ինչպես նաև 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածում ճյուղում գրանցված աննախադեպ բարձր անկմամբ:

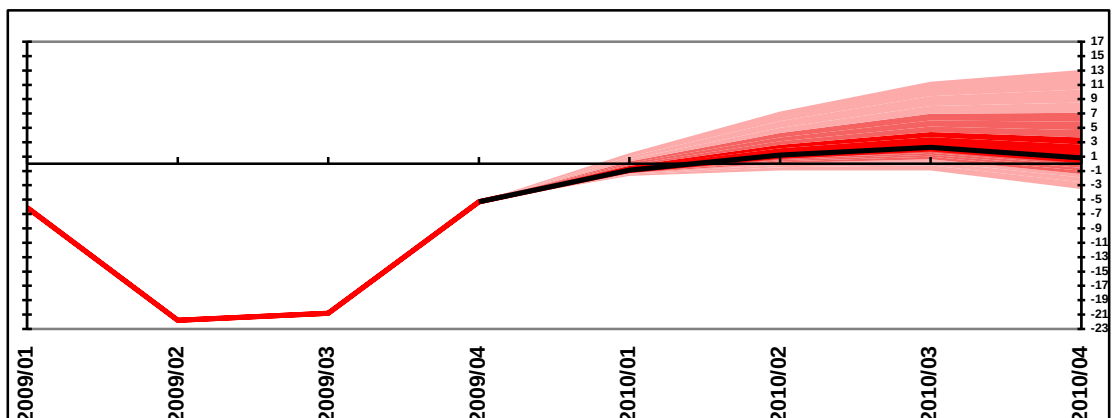
Ծառայությունների ճյուղում կանխատեսվում է ավելացված արժեքի 1-3% իրական աճ հիմնականում պայմանավորված տրանսպորտի և կապի (*«Չարավ-Կովկասյան» երկաթուղու ներդրումների արդյունքում բեռնափոխադրումների և ուղևորաշրջանառության հնարավոր աշխուժացում, հեռահաղորդակցության ոլորտում առաջատար տեխնոլոգիաների ներդրում, ինտերնետի մեծածախ գների զգալի նվազում*), ֆինանսական ծառայությունների (*ֆինանսական միջնորդության աճ*), անշարժ գույքի հետ կապված գործառնությունների (*ԱԳ-ի շուկայում որոշակի աշխուժացում, որին նաև կնպաստի «Ազգային հիփոթեքային ընկերության» կողմից հիփոթեքային վարկերի վերաֆինանսավորումը*) ոլորտներում ակնկալվող աճերի:

Շինարարության և ծառայությունների ճյուղերում առկա են աճի ավելի բարձր տեմպերի արձանագրման ռիսկ՝ կապված ինչպես բնակչության եկամուտների աճի, այնպես էլ նախատեսվող ներդրումային ծրագրերի իրագործման հետ:

Գյուղատնտեսության ճյուղում տարեվերջին ակնկալվում է ավելացված արժեքի 2-4% իրական աճ: Ընդ որում հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գյուղատնտեսության կեսը կազմող բուսաբուծության բերքը կախված է առավելապես բնակլիմայական պայմաններից, գյուղատնտեսության աճի կանխատեսման ժամանակ ընտրվել է ամենաքիչ ռիսկային տարբերակը:

Այնուհանդերձ այստեղ առկա ռիսկերը կանխատեսված ցուցանիշի գերազանցման ուղղությամբ են՝ կապված անասնապահությունում անասնազխաքանակի ավելացման, բերքատվության բարձրացման, ինչպես նաև ցանքատարածությունների որոշակի աճի հետ (*նոր ցեղային անասունների և բարձր բերքատվությամբ սերմերի ներկրում, հակակարկտակայանների տեղադրում, գյուղմթերքների կուտակման, պահեստավորման, առաքման լոգիստիկ կենտրոնների գործարկում*):

ՉՆԱ իրական աճի կանխատեսման հավանականային բաշխում եռամսյակը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ

տնտեսական աճի կանխատեսման հավանականային բաշխում

Տնտեսական աճի միջակայքը	Տնտեսական աճի տվյալ միջակայքում գտնվելու հավանականություն			
	2010թ. I եռ.	2010թ. II եռ.	2010թ. III եռ.	2010թ. IV եռ.
« -2%	0.18%	0.16%	0.54%	5.68%
-2 - 0%	25.02%	5.00%	4.67%	12.35%
0 - 2%	31.17%	17.98%	14.60%	15.70%
2 - 4%	22.37%	18.84%	18.58%	15.12%
4 - 6%	12.73%	16.77%	17.19%	13.49%
6 - 8%	5.74%	13.73%	14.50%	11.20%
8 - 10%	2.05%	10.35%	11.17%	8.65%
10 - 12%	0.58%	7.18%	7.85%	6.23%
12% »	0.35%	5.10%	5.59%	4.45%

Աշխատանքի շուկա¹¹

Աշխատանքի շուկայի ցուցանիշների՝ 2010 թվականի գնահատումները վերանայվել են աճի ուղղությամբ: Վերանայման հիմնական պատճառը համաշխարհային ֆինանսական և տնտեսական ճգնաժամի հետևանքով տնտեսությունում համախառն պահանջարկի, այդ թվում՝ աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի աճի սպասումներն են, ինչպես նաև 2009 թվականի համեմատ միգրանտների արտահոսքի աճով պայմանավորված՝ աշխատուժի առաջարկի նվազումը:

Ըստ վերանայված գնահատումների՝ տնտեսության միջին անվանական աշխատավարձը 2010 թվականին կաճի շուրջ 10%-ով՝ պայմանավորված նախորդ տարվա նկատմամբ արտադրողականության որոշակի վերականգնմամբ, տնտեսությունում աշխատուժի առաջարկի կրճատմամբ և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող կազմակերպություններում ակնկալվող աշխատավարձերի որոշակի աճով՝ չնայած նախորդ տարվա համեմատ վերջինիս աճի տեմպերի էական նվազմանը:

Ըստ գնահատումների՝ 2010 թվականին մասնավոր հատվածում կարճաճաճրվի միավոր աշխատուժի ծախսերի ավելի քան 8% աճ, որի հետևանքով աշխատանքի շուկայում ձևավորված գնաճը կկազմի 1.4-1.6%:

Համախառն պահանջարկ¹²

Մասնավոր հատվածի ծախսումներ

010 թվականի ընթացքում սպասվում է համախառն պահանջարկի աստիճանաբար աճ պայմանավորված ներքին տնտեսության աշխուժացմամբ և համաշխարհային տնտեսության վերականգնման միտումներով: Պետական ծախսերը իրական արտահայտությամբ կնվազեն¹³ նախորդ տարվա համեմատ, իսկ մասնավոր ծախսերը կաճեն պայմանավորված տնօրինվող

¹¹ Աշխատանքի շուկայի չորրորդ եռամսյակի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված երրորդ եռամսյակի և հոկտեմբեր, նոյեմբեր ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատականները նախորդ տարվա մույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

¹² Մասնավոր հատվածի սպառման և ներդրումների պաշտոնական տվյալները 2009 թվականի երրորդ եռամսյակի դրությամբ են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2009 թվականի երրորդ եռամսյակի դրությամբ են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատականները նախորդ տարվա մույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

¹³ Մինչդեռ, ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի անվանական աճը կազմում է շուրջ 3 տոկոս:

եկամուտների աճով և ներդրումային միջավայրում անորոշությունների զգալի նվազմամբ նախորդ տարվա համեմատ:

***Մասնավոր հատվածի ծախսումների`*** 2010 թվականի իրական աճի գնահատումները ճշգրտվել են աճի ուղղությամբ ինչպես մասնավոր սպառման, այնպես էլ մասնավոր ներդրումների մասով: Աճի տեմպերի գնահատումների վերանայման համար հիմք են հանդիսացել համաշխարհային տնտեսական իրավիճակի կայունացման հետևանքով մի շարք ցուցանիշների, այդ թվում` բնակչության եկամուտների` աշխատավարձերի և ընթացիկ տրանսֆերտների, ինչպես նաև կապիտալ տրանսֆերտների, արտաքին ֆինանսական այլ հոսքերի աճի սպասումները, համաշխարհային պահանջարկի վերականգնման միտումների պարագայում ներդրումային միջավայրում անորոշությունների և բացասական սպասումների նվազումը, որոնք առկա էին 2009 թվականի ընթացքում:

Ըստ գնահատումների 2010 թվականին ակնկալվում է մասնավոր սպառման իրական 1.7% աճ, իսկ մասնավոր ներդրումներն իրական արտահայտությամբ կաճեն շուրջ 3%-ով:

Ըստ գնահատումների 2009 թվականի ընթացքում ձևավորված մասնավոր ծախսումների` պոտենցիալ մակարդակից 5% ճեղքը կփոքրանա` 2010 թվականին հասնելով 1 - 2%` պայմանավորված ինչպես սպառման, այնպես էլ ներդրումների կանխատեսվող աճերով: Այսպիսով, տարվա ընթացքում մասնավոր ծախսումները գնանկումային ճնշումներ կառաջացնեն սպառողական շուկայում` նվազեցնելով գնաճը 0.3 - 0.6 տոկոսային կետով:

Ընթացիկ հաշիվ

Հաշվի առնելով համաշխարհային տնտեսության առավել բարենպաստ միջավայրը, ինչպես նաև ներքին տնտեսության հետագա զարգացումները վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի տարրերի կանխատեսումներում էական փոփոխություններ չեն կատարվել և հիմնականում ճշգրտվել է ներմուծման ցուցանիշը:

Այսպես` մետաղների գների ձևավորված բարձր մակարդակի պահպանման պարագայում 2010թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային ծավալների ակնկալվող աճը կկազմի 10-15%: Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական ծավալների աճը 2010թ. ընթացքում կձևավորվի 2-4% միջակայքում:

Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման կանխատեսումները ճշգրտվել են աճի ուղղությամբ: Սա կպայմանավորվի այն հանգամանքով, որ բյուջեի մեծ դեֆիցիտի պահպանումը և մասնավոր ծախսումների ակնկալվող աճը որոշակիորեն խթանում է ներմուծումը` դանդաղեցնելով վերջիններիս արագ ճշգրտումը: 2010թ. ընթացքում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային ծավալների աճ կարձանագրվի 8-10% միջակայքում: Իսկ ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալների աճը տարվա ընթացքում կկազմի 2-4%:

Ինչ վերաբերում է ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումներին, ապա 2010թ. ընթացքում ակնկալվում է վերջիններիս աճ 5-10% միջակայքում: Վերջինս հիմնականում կպայմանավորվի Ռուսաստանի տնտեսության նոր լավատեսական կանխատեսումներով (ԱՄՅ նոր կանխատեսումների համաձայն Ռուսաստանի տնտեսական աճի ցուցանիշը 2010թ. կկազմի 3.6%, ինչը բարձր է նախկին կանխատեսումներից):

Նշված զարգացումների արդյունքում 2010թ. ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ ցուցանիշը կվատանա նախկին կանխատեսումների համեմատ և կգտնվի 14-16%-ի միջակայքում, ինչը հիմնականում կպայմանավորվի ներմուծման մեծ ծավալների պահպանմամբ:

Միաժամանակ նշենք, որ հնարավոր են արտահանման ծավալների և մասնավոր տրանսֆերտների ավելի մեծ աճեր տարվա ընթացքում` արտաքին հատվածի դրական տնտեսական զարգացումների ներքո, և պայմանավորված Կառավարության կողմից նախորդ տարվա երկրորդ կեսին իրականացված խոշորածավալ ներդրումային ծրագրերի հիմնական ազդեցության արտահայտմամբ արդեն իսկ 2010թ.: Արդյունքում` ընթացիկ հաշվի մասով ռիսկերն հիմնականում բարելավման ուղղությամբ են:

Համախմբված բյուջե¹⁴

2010 թվականին ՀՀ կառավարությունը շարունակելու է ներքին պահանջարկի խթանման միջոցով տնտեսության վերականգնմանն ուղղված ընդլայնող հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացումը: Պետական ծախսային ծրագրերի ապահովման հիմնական ուղեմիջոցը ՀՆԱ-ում հարկային եկամուտների 17.5%¹⁵ ցուցանիշի (1.0 տոկոսային կետ աճ 2009 թվականի նկատմամբ) ապահովումն է և պետական ծախսերի իրականացումը ծրագրված համաձայնություններին համապատասխան: Այսպես, պետական ծախսերի մասով նախատեսված աճը հիմնականում ընթացիկ ծախսերի գծով է, իսկ կապիտալ ծախսերի գծով կդիտվի նվազում: Չնայած նախորդ տարվա նկատմամբ պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը ունի նվազման միտում, այնուամենայնիվ, տարվա արդյունքում նշված ցուցանիշը դեռևս կապահպանվի բարձր մակարդակում՝ կազմելով 6.0%:

Այսպիսով, վերոնշյալի արդյունքում համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կունենա շուրջ 5.5 տոկոսային կետ¹⁶ ընդլայնող ազդեցություն, որը հիմնականում ծախսերի ընդլայնող և եկամուտների փոքր զսպող ազդեցության հետևանք է: Ընդ որում, տարվա առաջին կեսին ակնկալվում է ավելի մեծ ընդլայնող ազդակի ձևավորում՝ պայմանավորված նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ ծախսերի աճով:

Ամփոփելով նշենք, որ տնտեսական աճին միտված հարկաբյուջետային հատվածի ընդլայնող ազդեցությունը որոշակի չափով կչեզոքացնի մասնավոր ծախսումների նվազմամբ պայմանավորված գնանկումային ճնշումները, որի արդյունքում ներքին պահանջարկի զարգացումներով պայմանավորված գնաճը կավելանա 1.1-1.4 տոկոսային կետով: Հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի կողմից սպասվելիք 1.4-1.6 տոկոսային կետ գնաճային ճնշումները՝ կարելի է փաստել, որ 2010 թվականի ընթացքում ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայից փոխանցվող գնաճը կկազմի 2.5-3.0% :

Փող և վարկ

Հետագա 12 ամսյա ժամանակահատվածում դրամավարկային ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում ընկած են նախորդ տարվա արդյունքներով ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը, կանխատեսված մակրոտնտեսական զարգացումները և այդ ժամանակահատվածի համար նախատեսված հարկաբյուջետային ընդլայնողական քաղաքականության սցենարը: Նշված գործոնների ազդեցությամբ տարվա ընթացքում ակնկալվող բարձր գնաճային ներուժի վերացման և գնաճը իր նպատակային միջակայքում պահելու նկատառումով նախատեսվում է 2010թ. իրականացնել զսպողական դրամավարկային քաղաքականություն: Այդուհանդերձ, ինչպես շատ զարգացող և հիմնական զարգացած երկրները այս տարվա ընթացքում նախատեսում են դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականությունների միաժամանակյա խստացում, մեր պարագայում ևս միայն դրամավարկային կոշտ քաղաքականության իրականացումը բավարար չէ մակրոտնտեսական դրված նպատակների ապահովման համար, անհրաժեշտ է նաև հարկաբյուջետային քաղաքականության կոնսոլիդացիա:

2010թ-ին զսպողական դրամավարկային քաղաքականությունը կարտահայտվի դրամավարկային ցուցանիշների առավել համեստ աճի տեմպերի կանխատեսումներով: Այսպես, ըստ ԿԲ գնահատումների, 2010թ. կավարտվի փողի զանգվածի տարեկան 9 - 11% աճով՝

¹⁴ Հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցության գնահատականը կատարվել է «ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի համամասնությունների հիման վրա կազմված համախմբված բյուջեի ցուցանիշներով:

¹⁵ 2010 թվականի հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը հաշվարկվել է հիմք ընդունելով ՀՀ ԿԲ կողմից գնահատած ՀՆԱ-ի ցուցանիշը:

¹⁶ 2010 թվականին հարկաբյուջետային ազդակի ազդեցությունը գնահատվել է 2008 թվականի համախմբված բյուջեի ցուցանիշների նկատմամբ (դիտարկելով 2008 թվականը որպես բազիսային տարի), քանի որ 2009 թվականին հարկաբյուջետային քաղաքականությունն ունեցել է զգալի դիսկրետ ազդեցություն՝ պայմանավորված հակաճգնաժամային միջոցառումների ներքո պետական ծախսերի և տնտեսությանն ուղղված գույք ներքին վարկավորման ծավալների աճով: Հարկ է նշել, որ եկամուտների ազդեցությունը հաշվարկվել է գնահատված ՀՆԱ անվանական ցուցանիշի , իսկ ծախսերի ազդակը՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ ցուցանիշի նկատմամբ:

նախորդ տարվա 15.1%-ի դիմաց, և փողի բազայի 3 - 5% աճով՝ նախորդ տարվա 13.8%-ի դիմաց: Ընդ որում, առաջին եռամսյակի սեզոնային նվազումից հետո, նշված ցուցանիշների ակնկալվող տարեկան աճերը կապահովվեն հաջորդ երեք եռամսյակների ընթացքում, որոնք կկազմեն միջին եռամսյակային համապատասխանաբար 3.4% և 2.3%:

Հետագա մեկ տարվա կտրվածքով եռամսյակային համաչափ աճ է նախատեսվում նաև փողի զանգվածի դրամային տարրերի ուղղությամբ. շրջանառությունում գտնվող կանխիկ միջին եռամսյակային աճը կկազմի շուրջ 2%, իսկ դրամային ավանդներինը՝ 3.1%: Ֆինանսական և տնտեսական կայունացման պայմաններում, ինչպես նաև հաշվի առնելով տնտեսության ապադրարացմանն ուղղված ձեռնարկվելիք լայնածավալ միջոցառումները, ակնկալվում է դոլարացման աճի տեմպերի դանդաղում, որի արդյունքում հետագա մեկ տարվա կտրվածքով արտարժույթային ավանդների տարեկան աճը կկազմի 12.4%, իսկ միջին եռամսյակային աճը՝ շուրջ 3.0%:

Ֆինանսական համակարգի կողմից տնտեսության վարկավորումը 2010թ. ևս տեղի կունենա հիմնականում փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ծրագրերի իրագործման և, մասամբ էլ՝ հիփոթեքային շուկայի աշխուժացմանն ուղղված միջոցների տրամադրման հաշվին: Արդյունքում, 2010թ. տնտեսության վարկավորման ցուցանիշը կաճի 7 - 9%-ով, իսկ միջին եռամսյակային աճը կկազմի մոտ 2%:

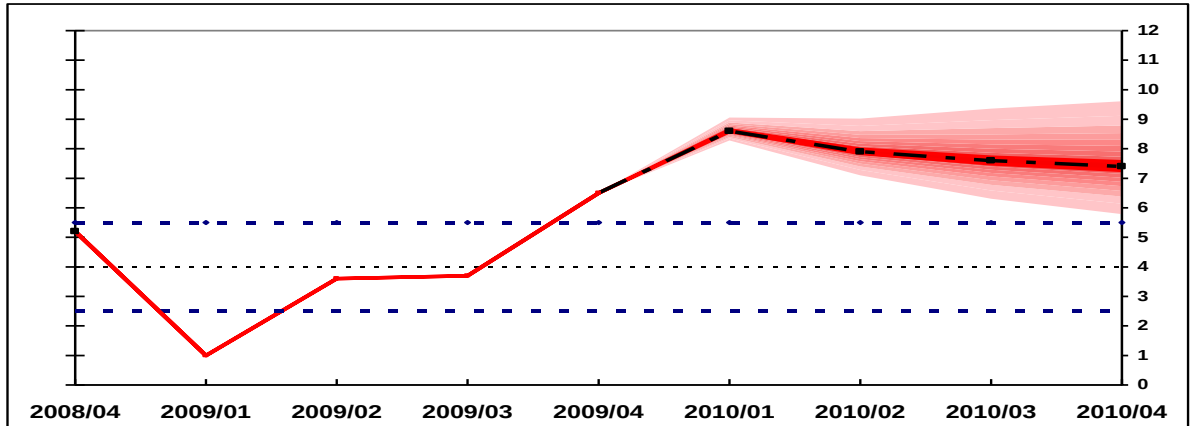
Նշենք, որ դրամավարկային հատվածում հնարավոր ռիսկերն ավելի բարձր աճի տեմպերի դրսևորման ուղղությամբ են՝ պայմանավորված այս տարի նախատեսվող ապադրարացման լայնածավալ միջոցառումների ձեռնարկման արդյունքում դրամի նկատմամբ պահանջարկի աճով: Վերջինս կհանգեցնի փողի ագրեգատների դրամային տարրերի վերոնշյալ կանխատեսումների գերազանցման, ինչը կուղեկցվի նաև արտարժույթային ավանդների նախատեսված աճի տեմպի որոշակի դանդաղմամբ:

ԳՆԱԾԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ 12-ԱՄՍՅԱ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՆՑՎԱԾՈՒՄ

Միջազգային շուկաներում համքահունքային և պարենային ապրանքների գների շարունակական աճի, ընդլայնողական հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացման և տնտեսական ակտիվության վերականգնման ներկա միտումների շարունակման պայմաններում սպասվում է, որ 2010թ. ընթացքում կպահպանվի նախորդ տարեվերջից ձևավորված բարձր գնաճային ֆոնը՝ ռիսկեր ստեղծելով գնաճի նպատակային թիրախի ապահովման համար: Սպասվում է, որ տարվա առաջին կիսամյակի ընթացքում ընդհանուր գնաճի տեմպը կշարունակի արագանալ՝ պայմանավորվելով ինչպես ներմուծվող ապրանքների դրամային գների շարունակական բարձրացմամբ և ներքին գնաճի բարձր մակարդակով, այնպես էլ 2010թ. երկրորդ եռամսյակից սկսած գազի և ջրի սակագների ուղղակի և ինքնարժեքի միջոցով այլ ապրանքների գների աճով (նպաստումը կուտակային գնաճին ընդհանուր 1.0 տոկոսային կետ): Նման զարգացումների պայմաններում գնաճը նպատակային թիրախին մոտեցնելու նպատակով ԿԲ-ն պետք է բարձրացնի վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը գնաճի զարգացումներին համահունչ, որի պայմաններում միայն հնարավոր կլինի տարվա վերջին գնաճը բերել նպատակային միջակայք: Կոշտ դրամավարկային քաղաքականության իրականացման արդյունքները կարտահայտվեն հիմնականում տարվա երկրորդ կիսամյակից սկսած, երբ գնաճի տեմպերը կսկսեն աստիճանաբար նվազել: Այս պարագայում, սակայն, վերոնշյալ մակրոտնտեսական զարգացումների շարունակական դրսևորման ազդեցությամբ գնաճը տարվա ընթացքում մշտապես կգտնվի նպատակային միջակայքի վերին հատվածից ավելի բարձր մակարդակում: Այսպես, ըստ ԿԲ կանխատեսումների, տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի պայմաններում, 2010 թվականի երկրորդ եռամսյակի վերջին գնաճի կանխատեսման կենտրոնական արժեքը կկազմի 7.9%, իսկ տարեվերջին՝ 7.4%: Միաժամանակ նշենք, որ կանխատեսվող ժամանակահատվածում գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից շեղման ռիսկերը հիմնականում աճի ուղղությամբ են՝ կապված համաշխարհային տնտեսության ավելի արագ վերականգնման պայմաններում ներքին պահանջարկի

կանխատեսվածից ավելի բարձր աճի, ինչպես նաև հանքահումքային և պարենային ապրանքների միջազգային գների կանխատեսվածից ավելի բարձր մակարդակի ձևավորման հետ: Նշենք նաև, որ գյուղատնտեսության ճյուղի արտադրության ծավալներից կախված գյուղատնտեսական ապրանքների գների վրա ազդեցության միջոցով առկա են գնաճի կանխատեսված ցուցանիշից ինչպես նվազման, այնպես էլ աճի ուղղությամբ ռիսկեր:

**Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկ
(12 ամսյա)**

2010 թվականի գնաճի կանխատեսման հավանականային բաշխում

Գնաճի միջակայքը	Գնաճի տվյալ միջակայքում ընկնելու հավանականություն	
	2010թ. II եռ.	2010թ. IV եռ.
< 5.0%	0.00%	0.6%
5.0-6.0%	0.01%	5.8%
6.0-7.0%	2.7%	22.2%
7.0-8.0%	46.0%	33.2%
8.0-8.5%	29.5%	14.0%
8.5-9.0%	15.7%	10.4%
9.0-10.0%	5.9%	10.6%
>10.0%	0.1%	3.2%

Ամփոփելով՝ նշենք, որ գնաճի վերոնշյալ բարձր կանխատեսումները նվազեցնելու և առկա գնաճային ռիսկերը մեղմելու նկատառումներից ելնելով՝ մեկ անգամ ևս հիմնավորված է 2010թ. համար կոշտ դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը, որը նպատակաուղղված կլինի գների կայունության խնդրի ապահովմանը: